

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HVAR 8 DAG

ILLUSTRERADT MAGASIN

Sven Hedin

SVEN HEDIN.

TILL PORTRÄTTET Å FÖREGÅENDE SIDA.

För hans lefnadsdata behöfver icke redogöras. Han är känd för hvarje svensk man och kvinna, som gör anspråk på att lefva med i sin nations lif. Efter Adolf Nordenskiölds död är han det stora svenska upptäckarnamnet, som upprätthåller vårt folks traditioner som lem i den nordiska folkstam, hvars längst i nordväst uppkastade gren — den isländsk-grönländska — upptäckte Amerika ett halft årtusen före Columbus, samtidigt med att de östligt boende, ännu icke till ett enhetligt folk föienade svenska stammarna drogo österled och grundade det ryska riket, allt under det de banade den stora fredliga handelsväg, som utgjorde hufvudförbindelsen mellan norra och nordvästligaste Europa å ena, Bysanz och Orienten å andra sidan.

I Nordenskiöld och Hedin har nutidens Sverige i själfva verket representanter för båda riktningarne. Nordenskiöld gick åt norr för att genom isen vinna nya färdevägar till nya länder. Hedin åter är på visst sätt väring: hans vägar gå åt den stora euroasiatiska kontinenten, han tränger genom Asiens midt som forntidens "rus" — de nordmän, som gifvit namn åt Ryssland och själfva fått det af Roslagen — genom Rysslands. Äfven han gör eröfringar som de, men endast åt vetenskapen. Till gengäld är hans sinne måhända mera fosterländskt än deras, hvilkas afkomlingar så snart glömdo sitt ursprung.

De äldre bland våra läsare erinra sig helt säkert, med hvilken oro man här i Sverige afvaktade underrettelser från Nordenskiöld, då han på sin Vegafärd 1878—79 oväntadt måste öfvervintra i Norra Ishafvet och till följd häraf en längre tid nödgades lämna de hemmavarande utan underrättelser. Om oron för Sven Hedin de sista veckorna ej varit lika stor, har det berott därpå, att man nu vet, med hvilken omsorg en svensk upptäcktsresande utrustar sig, innan han anträder sin mödosfyllda och farliga väg. Hårtill kommer, att man beträffande Hedin vant sig att räkna med lyckan som en ständig följeslagarinna. Det meddelande, som för några dagar sedan kommit utrikesministern till handa, att Hedin möjligen tänkt styra kosan till Peking i stället för till Indien, gifver likaledes vid handen, att tiden icke är inne för allvarsamma farhågor.

Om betydelsen af Sven Hedins innevarande resa behöfver här icke vidlyftigare ordas; därom förtäljer han själf i ett bref, hvilket Hvar 8 Dag förvärfvat sig ensamrätt att i Sverige offentliggöra. Början göres i dag och fortsättning följer i nästa vecka. Vi känna oss öfvertygade om, att våra läsare med största intresse skola följa vår berömda landsman i hans liffulla framställning af den väg han redan tillryggalagt, de upptäckter han gjort, de framtidsutsikter han yppar.

UPPTÄCKTER I TIBET. — SENASTE BREF FRÅN D:R SVEN HEDIN.

Med ensamrätt för Sverige förvärfvad af HVAR 8 DAG.

Eftertryck af text eller illustrationer förbjudes.

Ett par vilseledande uttalanden i pressen angående min resa föranled mig att lämna några upplysningar därom, och särskildt om dess senaste skede. Uppgiften att min afsikt varit att från Schigatse gå till Lhasa är oriktig, ty just den del af östra Tibet, som berördes af Younghusbands mission, hade för mig den minsta attraktionen af allt, det var ett område, som i geografiskt hänseende, grundligare än något annat i hela Centralasien blifvit undersökt, genomkorsadt och utforskadt af hundratals officerare och en vetenskaplig stab. Jag hade där alltså ingenting att uträta, och hvad charmen af ett besök i Lhasa angår, så hade den totalt afundstat, sedan staden och dess omfingningar noggrannt skildrats i ett helt bibliotek. Däremot hade det varit min önskan att aflägga ett kort besök i Gyangtse för att träffa den grundlige kännaren af Tibet, Captain O'Connor, men ehuru jag blott hade tre dagsresor dit afstod jag därifrån, på grund af skäl, för hvilka jag sedermera skall redogöra. I förbigående vill jag säga, att i detta ögonblick O'Connor och jag sannolikt äro de enda européerna i Tibet.

En annan missuppfattning, som gått genom pressen, är, att jag mot min vilja skulle ha *vingats* att gå mot väster i stället för mot öster, eller nordost. Tag fram sista upplagan af Tibet-bladet i Stiellers Handatlas eller den af Royal Geographical Society publicerade kartan: Tibet and the surrounding regions — Compiled from the latest information. På dessa kartor äro alla router, med undantag af min sista resa, inlagda. Den engelska kartan är mera "up to date", emedan den också upptager min resa af 1899—1902. Här finner man emellertid att västra Tibet är tämligen grundligt genomkorsadt af router: Nain Singhs, Bower, Wellby, Deasy, Rawling, de Rhins, Littledale och mig. Icke heller i det breda östra Tibet finnas några nämnvärda hvita fläckar kvar, kartbildnen har där blifvit utfyllt af Prschevalskij, Bonvalst, Littledale, Rockhill, Wellby, Bower, de Rhins, Youngshusband och mig. Men mellan båda dessa områden företedde Tibets karta ett mycket bredt meridionalt bälte, som var

nåstan hvitt, och som endast genomkorsas af tre latitudinala strimmar af kändt land, nämligen i norr Wellby's route, i midten Bowers och söder därom af Nain Singhs, Littledales och min route, hvilka ligga tämligen nära hvarandra. För öfrigt var hela detta stora land okänt, och jag var nog lycklig att kunna genomkorsa största delen däraf under min färd till Schigatse, som kräfde ett halft år, hundra karavandjur och tjugtu tusen rupies. Den viktigaste upptäckten under denna stora diagonal korsning af hela Tibet var den gigantiska bergskedja vi korsade i det öfver 19,000 fot höga passet Sela-La. Hur litet man anade tillvaron af denna kedja framgår bl. a. af Sir Th. Holdichs uttalade förmodan (Tibet the mysterious) att de stora centrala sjöarna (Dangra-jum-tso, Ngangtse-tso m. fl.) skulle utgöra källorna åt Bramaputras nordliga bifloder, d. v. s. att ett relativt flackt land skulle utbreda sig där vi nu i själfva verket finna en af jordens högsta bergskedjor, en kedja som endast kan jämföras med Himalaja, Kwen-lun, Kara-Korum och Arka-taghs. Men jag skyndar mig att tillägga, att kapten O'Connor anade dess tillvaro genom hörsagor. Den kedja, Nintschen-tang-la, som är belägen söder om Tengri-nor, var väl känd och hade korsats af Littledale och Rockhill m. fl., men ingen visste att denna kedja fortsatte mot VNV inemot 200 sv. mil, såsom jag nu funnit. Med all säkerhet fortsätter den också åt öster och är i sin helhet väl 300 mil lång. Dess medelpasshöjd är några hundra meter högre än Himalajas och ungefär densamma som Kara-Korums och Arka-taghs. Öfverallt där jag korsat den, äger den blott en enda vattendelande kamm och är en enkel kedja, under det att Himalaja och Kwen-lun bestå af flera parallella kedjor, af hvilka hos Himalaja den vattendelande, med passen, är relativt låg och flack. Den nyupptäckta kedjan äger inga toppar jämförliga med Himalajas, men väl flera komplex med evig snö och gletschar. För öfrigt är den relativt flack, och de gigantiska toppar, som finnas i denna del af Tibet stå antingen norr eller söder därom.

Så kolossalt än detta mäktiga veck i jordskorpan är, ha tibetanerna intet gemensamt namn för hela dess sträckning. Otaliga lokalnamn känneteckna olika delar däraf. Då nu kedjan för framtiden måste introduceras icke blott i jordkunskapen, utan också i skolböckerna, så måste den ha ett namn, och så vidt jag kan se är det bäst att bibehålla det redan kända namnet för en af dess högsta delar, nämligen Nin-tschen-tang-la. — De pass, i hvilka jag korsat kedjan, äro: från öster till väster: Sela-la, Tjang-la-podla, Angden-la, Tseti-latjen-la och Djukti-la, alla af kolossal höjd, det sistnämnda beläget här norr om Gartok. — Där jag icke varit i tillfälle att följa dess förlöpp har jag genom insamlade upplysningar kunnat interpolera dess approximativa läge. Den förändrar fullständigt utseendet af Tibets kartbild och utgör ett nytt jätteveck till de många andra, som höja sig öfver den tibetanska ansvalningen, den mäktigaste på jorden. Dock har man icke att föreställa sig denna kedja såsom en smal, skarpt markerad kamm, den äger vidsträckt kompakta förgreningar, och äfven dessa äga utlöpare åt alla håll. De södra förgreningarna gå ända fram till öfra Brahmaputra (Tsanpo), de nordliga, där jag sett dem, upplösa sig i en fullkomlig labyrint af berg och dalar, här och hvar med sjöar emellan, så t. ex. den stora Schuru-tso söder om Dangra-jum-tso. Under det att t. ex. Arka-tagh i norra Tibet spelar en relativt obetydlig roll som vattendelare, så har Nin-tschen-tang-la i detta hänseende en utomordentligt hög rang, ja högre än själfva Himalaja. I öster utgör den nämligen vattendelaren mellan Salwen och Brahmaputra, i midten mellan Brahmaputra och det centrala sjöområdet, d. v. s. mellan världshafvet och delar af Asien som sakna allt aflopp, — i väster mellan de båda Indusarmarna, vidare mellan den förenade Indus och den aflopps-lösa Panggong-tso, mellan Indus och dess stora biflod Schejok och slutligen, sannolikt, också mellan Indus och Pändsch, som hör till Amu-darja och Aral-sjön. Kan det bevisas, med hjälp af förhandenvärande material, att Hindu-Kusch är fortsättningen af Nin-tschen-tang-la, så får man öka längden af detta oerhörda bergveck med ännu ett hundratal svenska mil. — Det är en storartad och tjugusende uppgift att framdeles samla och ordna allt som förut var känt om östra och västra delar af kedjan och att jämföra det med det nya material jag bärgat. Ingen anade att Nin-tschen-tang-la söder om Tengri-nor var samma kedja som den, hvilken reser sin mäktiga kamm söder om Panggong-tso. Det klingar också egendomligt att det förunnats någon att år 1907, då jorden är så väl genomskött, snart sagdt upptäcka ett bergssystem af 300 miles längd, låt vara att vissa delar däraf förut voro kända. Och låt oss också minnas att en dylik upptäckt icke längre kan göras, ty det finnes ingen så stor hvit fläck kvar på jordkartan, att en sådan bergskadja skulle kunna inrymmas däri.

Det har förvånat många af mina vänner i Indien att jag lyckades korsa hela Tibet, framtränga till Schigatse och t. o. m. slå mig ned i hjärtat af staden utan att bli hindrad, och detta under en tidpunkt, då landet var på väg att bli mera hermetiskt tillslutet än någonsin förr. — När jag sedermera fick reda på den politiska ställningen förvånade det äfven mig, och nu ligger hela denna färd som en saga och en dröm bakom mig. Min förtjänst var det icke — men det är för långt och inveckladt för att tala om nu. En stor lycka var att vi nalkades just under förberedelserna till nyårsfästen, då tibetanerna äro som lekande tjadertuppar, som hvarken höra eller se. De förhandlingar jag under 1½ månads tid förde med kinesiska residenten i Tibet, Thang Darin i Lhasa, med Lien Darin, Amban i Lhasa, med Gow Daloj i

Gyangtse och med två representanter för tibetanska regeringen, äro så dräpliga, att de komma att utgöra ett ganska spännande och belysande kapitel i en skildring af denna färd. Gow Daloj skref helt fräckt att jag ej hade rättighet att existera i Tibet; att om jag kom till Gyangtse skulle han arresteras mig och under bevakning föra mig öfver gränsen till Indien, och så skickade han mig afskrifter af traktaten mellan Storbritannien och Kina, hvori det heter att ingen europé, icke ens en engelsman har rättighet att utan kinesiskt tillstånd beträda tibetanskt område. Jag svarade i relativt höflig ton, att om de tyckte min närvaro obehaglig, hvarför stoppade de mig icke i tid, de voro själfva ansvariga därför och ansvariga för min trygga dädanfärd. De båda högförmåna mandarinererna i Lhasa skrefvo mycket artiga bref och uppmanade mig att gå tillbaka samma väg jag kommit. Jag lofvade att göra detta, om de skaffade mig 100 hästar och proviant för ett halft år — något som jag visste att de icke kunde göra. Då försökte kineserna en list. Gow Daloj skref liksom i djupaste förtroende till mig och rådde mig att be mandarinererna om nådigt tillstånd att få taga vägen öfver Gyangtse till Indien. Jag svarade honom icke ett ord, men skref till Thang att om jag tvingades resa till Indien skulle alla mina 26 tjänare, som voro bergsbor från Ladak, dö i klimatfeber, och som de voro engelska undersåter, finge han själf bära ansvaret för följderna. Den skrufven drog. — Att resa öfver Gyangtse till Indien var hvad jag fruktade mest af allt. Hade jag tvingats därtill hade min femte resa fått ett snöpligt slut och blifvit afklippt innan hälften var gjordt af hvad som göras borde. De utsände från Lhasa frågade nu efter mina villkor, och jag lät dem veta vägen. Ett pass uppsattes. Det var väl ej precis hvad jag önskade, men innehöll i alla fall stora medgifvanden och jag tänkte, att komma vi väl allt längre bort från Lhasa, skola vi nog klara skifvan själfva. Kinesisk eskort gafs mig med för ett par veckor. — De voro ej alls i vägen, tvärtom, hyggliga och höfliga och härjade om med nomaderna. Men det var i alla fall rätt skönt att bli af med dem, ty jag tyckte mera om att få härja själf som jag ville. — Vi gingo mot NV långt utanför passets gränser, korsande Nin-tschen-tang-la, och lägrade vid foten af det magnifika heliga gletschermassivet Targut-gangri, nära södra stranden af Dangra-jum-tso. Men här häjdades vi af Hladje Tserings folk, tjuu man i vapen, och tvingades att i enlighet, med passet styra mot SV, ännu en gång korsande den nya bergskedjan. Det var andra gången jag förgäfves sökt komma fram till den heliga sjön. — På vägen ned upptäcktes bland annat Schuru-tso, en af de större sjöarna i Tibet. — Hela denna afstickare mot norr hade emellertid varit af allra största betydelse, den kompletterade mina iakttagelser från vinterfärden, och jag kunde utföra en noggrann karta öfver det invecklade system af bifloder, som, liknande ett träd med grenar, förenat sig till My-tju och går ned till Brahmaputra.

Därpå gjordes ett par mindre afstickare mot norr utmed foten af Nin-tschen-tang-la och en emot söder till den punkt där Tjarto-tsanpo, en af Brahmaputras största bifloder, förenar sig med hufvudfloden. Jag hade båt med mig och brukade alltid mäta vattenmängden i Tsanpo och dess bifloder för att få en grundlig karaktäristik af de hydrografiska förhållandena. Genom ett verkligt korsförhör kunde jag samla material till kännedom om dess pulserande lif, isläggning, islossning, fallande, stigande förhållande under nängtiden etc. — hela året om. I Saka-dsong dog min förträfflige karavanledare, Muhamed Isa. Vi begrofvo honom högtidligt i ödemärken.

I Tradum, som uppnåddes efter begagnandet af

idel förbjudna vägar, gjorde vi bekantskap med en slipad figur, platsens höding, men en riktigt treflig och älskvärd sådan, som gaf allt hvad flyger och far i regeringen i Lhasa och mandariner, men var bara vänlighet mot mig. För honom fick jag gå hvar jag behagade, och af alla vägar som stodo mig öppna valde jag att gå åt söder. Nin-tschen-tang-la hade jag fått nog af för en stund, nu ville jag också se nordligaste Himalaja-kedjans vattendelare mellan Tibets högland och Indiens slätter. Bröt alltså upp med friska hästar och fem man, korsade floden och gick öfver Kore-la ned till Nepal. Passet var blott ett hundratal meter öfver floden, det vore därför en enkel sak att medelst en kanal tvinga öfra Brahmaputra till att bli en nordlig biflod till Ganges. Jag kände mig dock allt utom säker i Nepal, och ginge jag längre ned skulle jag kanske hindras från att återvända till Tibet. Vände därför om i tid och fortsatte alltjämt på olöfliga vägar med kartläggning af de förgreningar och dalar som falla mot norr från Himalaja. De äro mycket små och oansenliga, och deras vattendrag, med ett par undantag, små obetydliga bäckar.

Orsaken hvarför jag så noga undvek att följa "tasam" eller stora vägen mellan Schigatse och Gartok var den, att punditen Nain Singh år 1865 färdats denna väg, som också, efter Younghusbands mission, beagnades af fyra af dess medlemmar, bland dem Ryder och Rawling, hvilka skildrat färden. De utförde därvid en mycket noggrann och förtjänstfull karta öfver vägen och dess omgifningar, och införlivade detta område med det indiska triangelnätet. Af mina 135 dagsleder på sträckan mellan Schigatse och Gartok, sammanfalla också, och det af praktiska skäl, blott $2\frac{1}{2}$ med deras route. Allt det andra är nytt.

Allt sedan Nain Singhs tid och äfven nu efter den engelska expeditionen har älven Marium-tju, kommande från Marium-la, fjärran i väster, ansetts vara Brahmaputras källflod. För min del har jag aldrig trott därpå, emedan jag ansett omöjligt att en så stor flod som Brahmaputra skulle kunna få sin upprinnelse från en helt låg tvärtröskel i en längddal. För den engelska expeditionens medlemmar var det nog ej så lätt att lösa problemet, emedan de reste på vintern, då landet var snöbetäckt och alla floder isbelagda. För mig var det vida lättare, jag hade båt, jag måtte med instrument, (Lyths strömmätare) alla floder som bilda Brahmaputra och följde den ojämförligt största uppåt ända till den punkt där den bildas af allt det smältvatten som från tre gigantiska gletschrar i det enorma gletschermassivet Kubi-gangri af Himalaja strömmar ned till Kubi-tsanpo, det är Brahmaputra. Jag äger naturligtvis ett tillräckligt stort material af kartor, skizzer, panoramas och siffror för att kunna ge en noggrann skildring af land och floder här uppe för den händelse att någon, "pour la gloire", skulle taga sig det området för att försvara Marium-tju's företräde.

Nu kommer jag till resans allra sista skede, som kanske är det intressantaste af allt. Från Toktjen skickade jag hem 12 man till Ladak för att sedan operera med en liten lätttrörlig karavan. De fingo taga med sig allt öfverflödigt bagage. Jag hade blott fyra hästar och två mulor kvar, männen fingo gå till fots, proviant funno vi hos nomaderna, och äfven jag och min assistent eurasiaten A. Robert från Lahore, en duktig liten karl, lefde uteslutande på hvad landet, luften och vattnet bjödo.

Vi gingo ned och lägrade vid östra stranden af den heliga sjön Mansarovar, den heligaste och berömdaste af alla jordens sjöar, ett mål för otaliga hinduiska pilgrimers valfärd och längtan, en sjö besjungen i religiösa hymner allt från Vedatiden och en sjö som äfven af lamaismens anhängare dyrkas såsom gudars hem. Under min vistelse i Indien fick jag

bref från hinduer som bådo mig att undersöka denna sjö och det heliga berget Kajlas (tib. Kang-Rimpotje), som reser sin hjässa under en kupol af evig snö norr om sjön, och de sade mig, att kunde jag ge dem en noggrann skildring af sjön och berget, skulle de minnas mig i sina böner, och deras gudar skulle välsigna mig. Detta, att bli välsignad af hinduernas gudar, var ju i och för sig ganska lockande, men det var en annan sak som i ännu högre grad bjöd mig att tälta på stränderna af Mansarovar. Inklämd mellan två af jordens högsta bergjättar, Kajlas i norr och Gurla Mandatta i söder, och mellan de kedjor, från hvilka dessa berg höja sina hjässor af bländhvit, evig snö, utbreder sig den heliga sjön, nästan rund till formen, och med c:a 25 km. i diameter. Hur ofta var jag icke nära att gråta af glädje vid åsynen af detta underbart storslagna landskap. Jag närde en hemlig önskan att en gång kunna beskrifva det i ord och bild för andra för att i min obetydlighet ändå kunna säga ett matt och stammande ord till den Eviges lof.

Hur skulle Mansarovar och Kajlas kunna ägnas gudomlig dyrkan af två så olika religioner som hinduismen och lamaismen, om de icke i alldeles särskild hög grad genom sin mäktiga skönhet tilltat och imponerat på det mänskliga sinnet och om de icke verkligen snarare synts tillhöra himlen än jorden. Ett bad i sjön tillförsäkrar hinduen befrielse från syndernas skuld, en vandring kring sjön eller berget, i samma led som visaren på ett ur, befriar tibetanen från skärseldens plågor och låter honom efter döden i evigheters evighet sitta vid gudarnes knän och äta tsamba ur gyllne skålar.

Från det pass där Bramaputras västligaste tentakel tar sin upprinnelse för att på vägen mot öster gå skiftande öden till mötes, utgår den lilla floden Tage-tsanpo mot väster. Ingen europé hade förut varit här. Vid tiden för mitt besök tömde floden 11 kub.-m. vatten i sekunden i Mansarovar och den är ojämförligt större än någon af de bäckar, som från andra håll gå till sjön. Samtidigt mottog sjön inalles 31 kub.-m. i sekunden, och jag insåg att så mycket vatten icke kunde afdunsta utan att öfverskottet på underjordisk väg måste gå ur sjön till dess granne i väster, Rakas-tal.

Innan jag lämnar Tage-tsanpo måste jag tala om att vid dess strand framspringa två kristallklara källor omgifna af blänkande granitblock och prydda med stänger och vimplar, antilophorn och jaksvarsar och tusentals lappar fullskrifna med heliga språk. Då vinden leker bland dem och de fladdra och smälla för stormilarna, föras bönerna till de heliga rynder, som ligga långt bortom jordlivets gräns och bringa välsignelse och lycka öfver jordens barn. Då färde-mannen eller pilgrimmen stannar vid källan, öser han med båda händerna vatten öfver sitt huvud — det skyddar honom från att falla i röfvarhänder och från annan ondskap. Han öser vatten öfver hästens man och vargarnas anfall bli omintetgjorda. Men den sjuke, som badar hela sin kropp i det undergörande vattnet blir genast frisk — det är ett Lourdes i smått. — Jag satt länge vid källans rand under det att vattenösnigen försiggick bland mitt följe, — jag satt där och grubblade och lyssnade till bönevimplarnas mystiskt fladdrande musik i vinden, och fann detta underliga Tibet allt underligare och gåtfullare för hvarje steg jag tog.

Men nu till det lockande problemet! Aldrig hade jag trott att en så stor flod som Satledsch skulle kunna rinna upp ur en så flack och vattenfattig längddal som den, i hvilken kartorna placera dess källa. Redan vid första bekantskapen såg jag i Tage-tsanpo intet annat än Satledschs öfversta lopp. Tage-tsanpo faller i Mansarovar, hvars öfverflödiga vatten på un-

derjordisk väg går till Rakas-tal, såsom jag direkt kunnat iakttaga. Från Rakas-tal gick Satledsch i forna tider ut och dess gamla bädd finnes ännu kvar såsom en något nivellerad sänka i jordytan. Men nu är floden ainsnörd från sjön. Om nu Rakas-tal vore helt och hållet afloppslös, så skulle sjön enligt fysiska lagar bli salt, men dess vatten är lika sött som någon källas. Jag red därför genom den gamla flodbädden, hvars högsta del ligger endast ett par tiotal meter öfver sjöns nuvarande yta, hvarpå det åter bär utför. Då man kommit till delar af bädden, som ligga lägre än sjöns nuvarande yta, finner man talrika källor springa upp i densamma, och dessa källor, som nedåt loppet bli allt ymnigare, kunna icke komma från något annat håll än Rakas-tal.

Med universalinstrument och afvägningsstång gjorde jag en presisionsnivellering af höjdskillnaden mellan de båda sjöarna, och fann att Rakas-tal låg 44 fot lägre än Mansarovar. Detta tal är dock af efemärt värde, ty det varierar säkerligen med årstiderna och från år till år, beroende på den växlande nederbörden. Men Tage-tsanpo är Satledschs källflod, genetiskt taladt, och det förändrar icke saken att floden på två ställen, under helt korta sträckor, strömmar under jordens yta. Den dag skall dock randas en gång då öfra loppet blir afsnördt, då sjöarna, som faktiskt äro stadda i sjunkande, bli beröfvade sitt aflopp, då Rakas-tal liksom Panggong-tso blir afklippt från Indus' flodsystem, och, liksom denna sjö, salt. Ty hela Tibet är stadt i en period af desiccation, alla dess sjöar krympa. Min förklaring af detta vackra och intressanta problem ur den fysiska geografiens rika förråd skall möjligen från vissa håll röna motstånd, men icke heller detta spelar någon roll, ty kampen emot siffror och fakta och direkta observationer på platsen är i allmänhet hopplös. Ännu så länge går öfverskottsvattnet genom skikt af sand och grus, men den tid kommer då sjöytan sjunkit så djupt att den påträffar impermeabla skikt af glacial och alluvial lera, och då blir Rakas-tal afklippt från Indus' flodsystem.

En månad gästade vi alltså stränderna af Mansarovar. Jag såg i soluppgången hinduerna förrätta sina mycket komplicerade bad- och tvaingsceremonier; det är ungefär samma scener som på Benares' kajer. Jag tog studiet af sjön mycket grundligt. På fem diametrala lodningslinjer korsade jag den och pejlade dessutom djupet på sex radierande linjer, hvilka egentligen afsågo att få fram strandformationen och abrasionsterrassen. Med tillhjälp af 129 lodade punkter har jag kunnat uppdraga en detaljerad isobatkarta, och vare det nog sagdt att största djupet, beläget i sjöns sydvästra del, uppgick till 81,8 meter. Sedan rodde jag rundt sjön för att få fram strandens kontur och besökte alla de åtta gunpas eller klosterempel som ligga kring sjön. Ett par exkursioner gjordes till bergen i norr och söder, egentligen för att mäta hur mycket vatten som från dem tömdes i Mansarovar.

Nu hinner jag ej att beskrifva några af de vilda äfventyr jag och mina båda roddare upplefde på sjön i vårt lilla nötskal till tygbåt, ej heller de tjusande, flygande seglatserna eller de långa lugna roddfärderna öfver blankt vatten. Jag lärde känna denna älskade krona bland jordens sjöar i morgonrodnadens ljus och i solnedgången, i storm, i tjutande orkan, då vågorna gingo höga som hus, i solsken då sjön låg som en spegel, i månens silfver, då bergen stodo som fantastiska spöken sedan aftonrodnadens brandgula sken slocknat i väster. O, hvilken underbar sjö, jag har aldeles inga ord för att skildra den, till min lefnads afton skall jag icke kunna glömma den, — redan nu står den för mitt minne som en sägen, en saga och en sång.

Nog iörstod jag att det var en risk att våga sig ut

på en så stor sjö i en tygbåt. Men jag ville undersöka den heligaste bland jordens sjöar, — det fanns ingen hjälp. — De två första dagarna lågo vi och liksom lurade på sjön. Det blåste friskt om dagen, men var lugnt om natten. Månen var ännu stor och kl. 9 om aftonen, då sjön låg spegelblank, stötte vi ut från land till den första och längsta lodningslinjen. — Det tog 16 timmar att tillryggalägga 28 km., ty roddarna voro ännu nybörjare och fram mot morgonen öfvervåldigades de af sömnlust. Intet af allt jag minnes från mina vandringsår kan i förkrossande skönhet jämföras med denna nattliga färd. — Det var som att höra naturens stora hjärta slå sina tysta och ändå mäktiga slag, som att känna dess pulsar domna i nattens fann och vakna åter vid morgonrodnadens glöd. Det var som om detta landskap, som allt under timmarnas långsamma gång förvandlades, icke hade tillhört jorden utan legat vid de yttersta gränserna af den oupphinneliga världsrymden, vida närmare himmelen, drömmarnas och fantasiens, hoppets och längtans dunkla sagoland, än jorden med alla dess människor och synder, dess flärd och fåfänga. — Månen vandrade sin båge och dess silfverblanka gata dallrade och skälfd under årtagen. Hvar tjugonde minut mätte jag djupet och afläste temperaturen på botten, vid ytan och i luften, allt vid skenet från en lykta, som dessemellan bländades. Midnatstimman slog och morgonens väkter skredo. Det dagades så svagt öfver de östra bergen och snart stodo deras silhuetter så skarpa som om de blifvit utklippta i svart papper. — Dagen nalkades från österlandet — och nattens herravälde bröts. Det skulle fordras en förtrollad pensel och förhäxade färger för att måla den tafala som framträdde för min syn då Gurla Mandattas topp uppfångade den uppgående solens första guld. I morgonrodnadens segrande ljus hade berget ännu stått hvitt och kallt med sina snöfält och istungor — men nu! i ett ögonblick började toppens yttersta spets

TASCHI LAMA. Nåhmé Bengt Skjerveparre
Efter fotografi tagen af dr Sven Hedin.

att glöda purpurröd som smältande järn. Och purpurmanteln sänkte sig sakta kring bergets sidor, och de tunna hvita morgonskyar, som sväfvade längre ned kring sluttningarna, fria som Saturni ring och liksom den kastande skugga på bergsbranterna, förgylldes äfven de och rodnade i purpurskimmer på ett sätt, som ingen dödlig kan skildra. Så steg solklotet upp och utbredde dagens ljus äfven öfver sjön, och det blef skönt och varmt efter en ganska kylig natt. Fyra stormar hade vi att rida ut, men de voro alla helt korta byar och från olika håll, så att sjögången aldrig hann bli kännbar. Jag hade varit i oafbrutet arbete i 31 timmar och saknade inte alls mitt tält, då vi sent omsider somnade på västra stranden.

Blott ännu ett minne af de många jag gömmer från den heliga sjön. Lodningslinien n:o III förde från södra stranden mot NNV. Allt gick bra och litet motvind generade oss ej. På babords sida lämnades Gossul-gunpa i fjärran, tronande på sin höga terrass af rullstensgrus. Vi hade ungefär en timme kvar till det inepjlade målet, en röd klippudde, då det med ens mörknade i norr, åskan rullade med sina tunga vagnar öfver sjön, en hagelskur smattrade och stänkte i vattnet och därpå kom ett ösregn som på ett par minuter gjorde oss plaskvåta inpå skinnet. Men sen kom stormen från NO i ohejdadt raseri. Den höjde sjön inom några minuter till jättevägor. Aldrig hade jag trott att så höga vågor skulle kunna uppstå på en insjö, men de voro fullt jämförliga med Östersjövägor i ordinär storm, sådana som komma Oihonna att rulla kännbart. Stort, vildt och hemskt detta skådespel! Vi döko i mörka gröna grottor, där intet annat än fräsande vatten och blygrå moln syntes, vi lyftes på toppen af smaragdgrönt, skummande vatten, där hela landet låg öppet söderut, ännu badande i sol. — Fantastiskt, främmande såg det ut, då mellan två vågberg, ljusgröna genomskinliga som glas, Gurla Mandattas snömassiv framträdde intensivt hvitt och solbelyst.

Vår belägenhet var mer än kritisk, tygbåten låg ganska djupt under vikten af tre män. Vi kämpade en stund mot stormen, men snart såg jag att det var hopplöst, ett par vågkammar hade vi redan inombords och de skvalpade friskt fram och åter efter båtens rullningar. Vi voro redan så våta vi kunde bli, så att vattnet i båten brydde oss inte. Det gällde blott att vända utan att kantra och jag lyckades verkligen få båten helskinnad öfver, och sedan följde vi med vind och vågor, piskade, jagade, hetsade af stormen — mot hvad visste vi ej, men stormen låg på i riktning mot Gossul-gunpa —

Under sådana tillfällen som detta, då det i hvilket ögonblick som helst gäller lifvet, kommer det öfver mig ett lugn, som icke kan vara af jordisk härkomst. Kanske det är en orubblig tro på högre makters hjälp, kanske ett beslut att hända hvad som vill så *vill* jag icke drunkna, kanske åter en sabbatslojhet å la Karlfeldt:

”Jag är ett drivande blad i höstens vida rike.
Min lefnad är en lek vid alla vindars kör.
Om jag stannar på ett berg eller drunknar i ett dike,
det vet jag ej, det bryr mig ej, det råar jag icke för.”

I alla händelser höll jag stadigt i rorpinn och parerade bölgången och under den timme vi kämpade för lifvet blef båten knappt halffull af vatten. — Ändtligen skönjdes strandbränningens hvitskummande bälte och vi vräktes upp på grusbacken vid foten af tempelklostret Gossul, där en lama just blåste till aftonvard i en snäcka ut öfver sjön. Han och ett par andra kommo genast ner till oss och bemötte oss med oändlig gästfrihet, och klostrets novispojkar tände upp en väldig eld, vid hvars flammande, stormpiskade

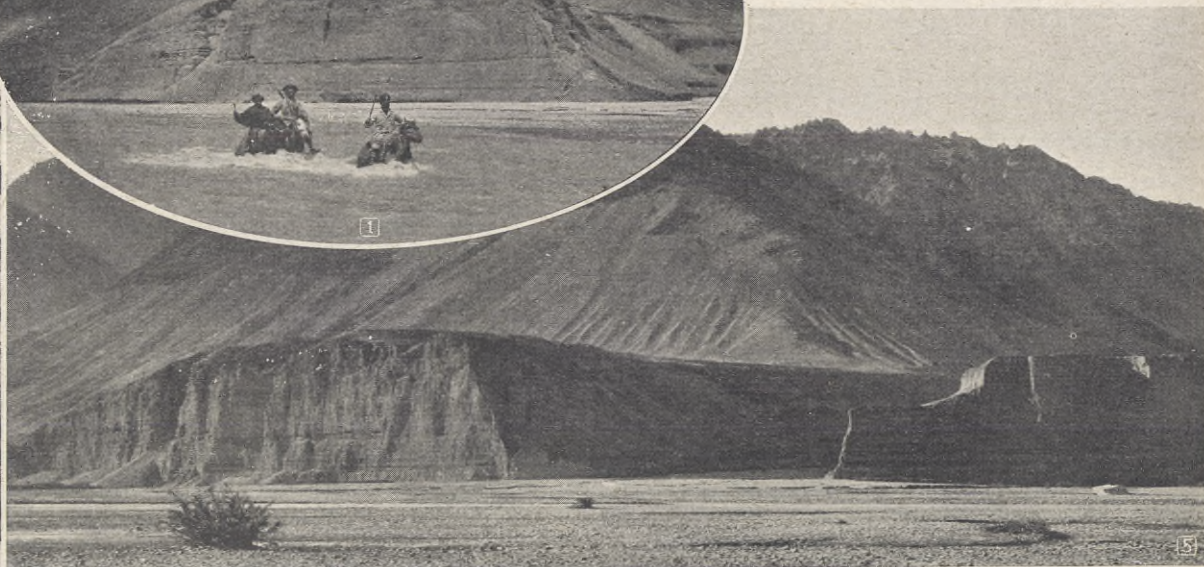
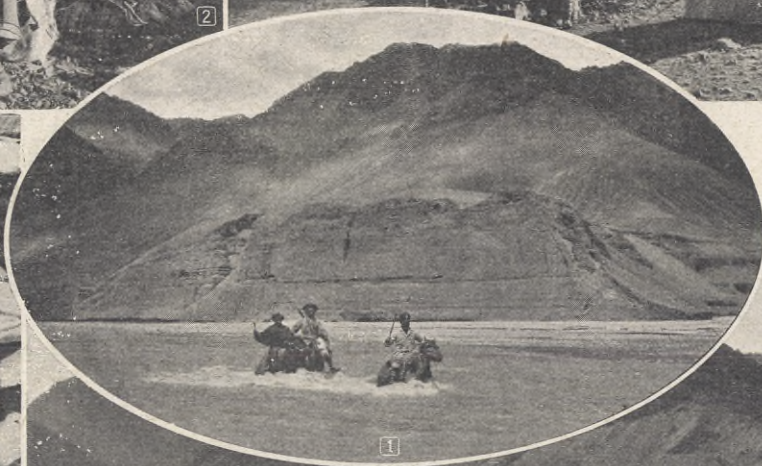
låg det tog oss ett par rundliga timmar att torka våra kläder. Jag sof sedan härligt under den uppdragna båten —

Men säg mig den som vid aftonlampans sken läser denna korta krönika om en lång färd, var det icke rörande, var det icke underligt och godt att, såsom jag sedan fick höra, lamas i Tugu-gunpas tempel, hvarifrån sjöfärden utgätt, började tända rökverk och bedja till Tso-Mavangs (Mansarovars) gudar om förskoning för oss ur vågornas famntag, då de sågo hur stormen bröt lös öfver min bräckliga båt? Få bevis på sympati och tillgifvenhet ha tilltalat mig så varmt som detta.

Men nog nu om den heliga sjön. Jag skulle kunna skriva en stor tjock bok om denna enda sjö, blott skildringen af dess åtta kloster skulle upptaga flera kapitel däri, rikt illustrerade med pennteckningar och interiörer, men nu får det vara nog för denna gång. Ej heller hinner jag att nu berätta några af våra vilda äfventyr på färden kring Rakas-tal (tib. Langak-tso). Ständiga SV stormar rasa öfver denna sjö, som i alla afseenden är så olik sin granne, och därför kunde jag blott utföra tre korta lodningslinjer, fulla af faror. Rätt pittoresk var en färd vi gjorde till en helt liten klippö som dyker upp ur sjön. Vi hade medvind dit och gingo ut från lä-strand, men hade jag vetat att sjön gick så hög kring ön hade jag aldrig gått ut med båten. Alla tre fingro vi ett rätt uppriskande bad vid landningen, ty båten formligen kastades upp på den tvärbranta strandsluttningen. Att fara tillbaka till lägret var absolut otänkbart. Vi fingro tillbringa en kall natt på ön, utan ytterplagg och utan proviant.

Ett af mina märkvärdigaste minnen från denna färd, som varit så rik på erfarenheter och rön, var dock vandringen kring det heliga Kajlas, eller Kang Rimpotje som tibetanerna kalla berget. Enligt hinduernas öfvertygelse tronar Siva i sitt paradys på bergets topp och endast tidtals går guden ned till stranden af Mansarovar för att i form af en hvit svan simma öfver dess klara vattendjup. För tibetanen är Kajlas utomordentligt heligt och hemvist för ”høge gudar, stjärnor lika i onådd rymd”. Från bergslandet Kam i den yttersta östern, från Naktsong och Amdo, från de svarta tälten, som likt fläckarna på ett panteskinn ligga spridda i Tibets ödsliga dalar, och från Ladak i den fjärran västerns berg komma årligen tusentals pilgrimer för att till fots och djupt begrundande långsamt vandra de fyra milen kring det heligaste af alla jordens berg. Äfven jag vandrade på pilgrimernas väg kring Kang Rimpotje. Jag såg deras tysta tåg, alla åldrar och kön, män med barn och blomma, åldringar som, innan de dogo, ville vinna denna sista förtjänst, trashankar, bofvar, som hade något brott att försona, präster och nomader, en ständigt snurrande Grottekvarn, ett brokigt tåg af dunkla människöden på den törnbeströdda — eller snarare grusfyllda — stigen som leder till salighetens och försoningens eviga ljus i rymden bortom dödens flod. Ofta gäckas åldringens hopp, han hinner ej fullborda hvarfvet förrän döden kommer och tar honom. Jag såg en gammal man, som nyss för alltid slutat sin vandring och låg hård och kall bland granitblocken vid väggkanten.

Alla de religiösa plikter, allt det vidskepliga hokus-pokus hvarje pilgrim måste underkasta sig, hinner jag ej beröra — det är ett nytt kapitel, fullt af mystik, ej håller hinner jag att skildra templen, som likt ädelstenar i en arming sitta infattade i pilgrimernas bana kring berget. Jag förstår så väl att tibetanerna måste se en gudomlig helgedom i Kang Rimpotje, ty till formen har berget en påfallande likhet med en ”tjorten”, ett af dessa minnesmärken, som kring templen resas till åminnelse af hänsöfna storlamas, och det liknar också de med silfver, guld och ädla stenar be-

D:r Hedins förklarande text till samtliga fotografier återfinnes å sid. 684.

Eftertryck förbjudes.

FOTOGRAFIER FRÅN TIBET, TAGNA AF D:R SVEN HEDIN UNDER DEN SENASTE FORSKNINGSFÅRDEN.
 Ensamrätt för Sverige till text och fotografier förvärfvad af H. S. D.

Klodd: Kem. A. B. Bengt Skifvareparre Ståm—Gop

slagna mausoléerna öfver Taschi Lamas grafvar i Taschi-lunpo.

Tre dagar tog det oss att gå de fyra milen kring berget — själf red jag mest, men mina fyra ladakis, som äro lamaister, gingo till fots och fullgjorde till punkt och pricka alla en ortodox pilgrims plikter. En gång gingo vi förbi två unga lamas ifrån Kam. De gingo ej som vanliga pilgrimer, de måtte vägen kring berget med sin egen kroppslängd, i det att de föllo ned raklänga på marken, förenade händerna öfver hufvudet, läste en bön, gjorde ett märke i stigen, reste sig åter, förenande händerna öfver hjässan, mumlande en bön, togo ett par steg framåt till märket för att åter falla framstupa och upprepa samma ceremoni undan för undan hela berget rundt. Denna prosternerande vandring kräver tjugo dagar, de hade ännu icke kommit halfvägs och tänkte fullborda hvarvet två gånger. En sådan vandring är lika mycket värd som tretton vanliga fotvandringar. Jag frågade dem hvad de vunne därpå och de sade att de eiter döden skulle få sitta i Kang-Rimotjes gudars lag och närhet för alltid. Från Kam hade de varit på väg ett helt år och deras hem var beläget flera månaders väg öster om Lhasa. Den ene skulle återvända dit efter fullgjord pilgrimsplikt. Den andre, han var knappt tjugo år gammal, skulle för återstoden af sitt jordiska lif gå in i grottemörkret vid en gunpa på öfra Tspanpos strand.

Få handlingar af religiös själfspäkning uppgå nämligen emot detta lif i mörkret, denna absoluta afskildhet från världen, lifvet, medmänniskorna och solens ljus. I Liaga-gunpa erhöj jag mycket underbara upplysningar om detta sällsamma bruk. I därvarande grottboning, en liten stenkoja vid foten af en klippvägg, var nu sedan tre år tillbaka en lama inmurad. Ingen kände honom, ingen visste hvarifrån han kom eller hvad han hette, och äfven om man visste det, fick man icke nämna hans namn inför dödliga människor. Men de berättade mig att den dag då han gick in i mörkret följdes han i tyst högtidlig procession af alla klostrets röda munkar ut till grottan, och sedan de i de heliga böckerna föreskrifna ceremonierna försiggått, murades hålans trånga öppning igen. Vi stodo där utanför. "Hör han oss tala?" frågade jag Lingas öfverlama. "Ack nej, han hvarken hör eller ser, han är dag och natt försänkt i djupt begrundande". "Hur vet Ni att han lefver?" "Jo, den mat (tsamba) som en gång om dagen genom en underjordisk ränna skjutes in till honom, är på morgonen förtärd, men droge vi en dag ut skålen orörd, skulle vi förstå att han dött. En källa går i dagen i hålans inre — så får han vatten."

Hur underligt! I dagar och veckor kunde jag ur min fantasi icke följaga bilden af denna lama. Aldrig höra en människoröst, aldrig se en glimt af solen, aldrig kunna skilja mellan dag och natt, och känna vinterns annalkande blott på den tilltagande kölden i grottan. — Jag tänkte mig den dag då han murades in. Han satt där ensam och såg dem fylla grottöppningen med stenblock; allt mindre blef ljusgluggen; slutligen återstod blott ett helt litet hål upptill. Genom detta tog han sitt sista farväl af solen, och då det tilltappes omgafs han af ogenomträngligt kolmörker. Och sedan dess hade nu tre år förgått. I ett annat tempel, liksom Linga förut absolut okänt af europeerna, hade en lama lefvat på detta sätt inmurad i 69 år. Och jag hörde många andra dylika berättelser, fulla af tjusande mystik. Deras tankegång är den: "hvad betyder ett kort jordelif i mörker mot evigheters evighet i strålande ljus!" Vistelsen i mörkret är en förberedelse därtill. Afskuren från den yttre världen och dess frestelser, icke ens störd af ljuset och de föremål som belysas däraf, ensam genom nätter och

år, söker den grubblande laman efter svaret på lifvets gåta — och på dödens. Då han inträder i mörkret vet han, att han icke får lämna grottan förr än hans döda hoptorkade kropp bäres ut af andra munkar — kanske en ny generation, då de som i tigande tåg följde honom till grottan längesedan dött bort. — Och under alla de år, och också en hel mansålder, som han tillbringar i grottan, får ingen annan än döden komma på besök. För den yttre världen är han död i och med detsamma han muras in. För sina fränder och vänner existerar han icke längre. Och ändå lefver han därinne — i 69 år, men han tillhör icke längre jorden. Han längtar efter sin befrielse, men hur ofta får han inte vänta i årtionde efter årtionde! Ändtligen kommer döden och räcker honom handen och leder honom vänligt ut ur mörkret och "in i bruset af en psalm från evinnerliga orgellekars värld."

Liksom alla lamas, från Taschi Lama och hela rangskalan ned, måste han dö i sittande ställning. Men då han är ensam och sannolikt blir sanslös före dödsögonblicket, införes i grottan, på samma gång som han själf, en träställning, i hvilken han kryper in då han känner döden nalkas. Den hindrar honom från att falla framstupa eller åt sidan, och han dör i samma heliga ställning, i hvilken vi återfinna Buddha på alla de tusen sinom tusen bilder af honom som möta vår blick under vandringen genom Tibets klosterempel.

Hur skulle jag, som kommit hit för att studera landets geografi, kunna ha vare sig tid eller förmåga att söka intränga i lamaismens mysterium och försöka att hitta i denna religionsläras ytterst trassliga irrgångar? Säkert har jag icke heller i ringaste mån kunnat bidra därtill och öfverlämnar religionsvetenskapen utan afund åt de lärde. Men jag har i alla fall besökt och beskrifvit 31 tempel i Tibet, beskrifvit deras olika tempelsalar och helgedomar och de förnämsta gudabilderna, och hvad som är absolut nytt är hundratals skizzer af interiörer och exteriörer från dessa tempel. Och jag har samlat material till en mycket noggrann skildring af lamas dagliga lif, deras studier, deras klasser och den prästerliga rangskalan, deras dagligen återkommande tempeltjänst och deras fester. Öfverallt har jag blifvit vänligt och gästfrött emottagen, icke ens i ett nunnekloster visades ringaste motvilja mot mitt besök. Hela detta klosterlif i Tibet har tilltalat och tjusat mig mer än jag kan säga. Allt är så ytterst pittoreskt, så ovanligt och färgrikt. Hvarför kommer icke en målare hit i stället för att sitta hemma och måla kor och gödselhögar?

Mest tjusande af allt är kyrkomusiken i Tibet. Ur friska unga strupar och dämpade af tunga svarta draperier vid sidan af ett öppet galleri klinga dessa underbara hymner, fulla af frid, försonlighet och längtan. Dånande som åskan ljuda dessemellan basunerna, under det att cymbalerna klinga i rytmisk klang — så komma flöjterna med sina gälla melodier och de dundrande trummorna, som eka i de höga tempelsalarna. Men sången är ändå det vackraste, den för en bort från jordens sorger —

Intressantast var kanske allt hvad jag såg i Taschi Lunpo, de stora festerna, doktorsdisputationer i Taschi Lamas närvaro, processioner af hundratals nunnor, som barhufvade och kortklippta liksom männen tågade upp till det heliga Labrang för att mottaga Taschi Lamas välsignelse, vidare djäfvulsdanser och alla de danser som utföras för att följaga de onda makterna, de dagliga lektionerna, då Kandjuts digra skrifter läsas i sjungande ton af massor af lamas i gula mantlar, sittande på divaner mellan röda kolonner och nedhängande brokiga tempelflaggor, under det att de förgyllda gudarna, svagt belysta af oljelampor, småleende blicka ned öfver dem.

Forts. och afslutning af dr Hedins text följer i nästa nr.

Eftertryck förbjudes.

FOTOGRAFIER FRÅN TIBET, TAGNA AF D:R SVEN HEDIN UNDER DEN SENASTE FORSKNINGSFÄRDEN.

Förklaring till illustrationerna å sid. 684.

Ensamt rätt för Sverige till text och fotografier förvärfvad af H. 8. D.

Kitché ; kem. A.-B. Bengt Stjerneparre Sklm.—Gbg

Eftertryck förbjudes.

FOTOGRAFIER FRÅN TIBET, TAGNA AF D:R SVEN HEDIN UNDER DEN SENASTE FORSKNINGSFÄRDEN.

Kitché - Kem. r. - S. Bengt Sjöversparre Sthlm - Gbg

Förklaring till illustrationerna å sid. 684.

Ensamrätt för Sverige till text och fotografier förvärfvad af H. 8. D.

Eftertryck förbjudes,

FOTOGRAFIER FRÅN TIBET, TAGNA AF D:R SVEN HEDIN UNDER DEN SENASTE FORSKNINGSFÄRDEN.

Förklaring till illustrationerna å sid. 684.

Ensamrätt för Sverige till text och fotografier förvärfvad af H. S. D.

Kliché: Kon. A. H. Ernst Sjöförsparre Skötm.—Gbg

SVEN HEDIN OCH HANS INDISKA ESKORT, en dagsresa från Srinagar sommaren 1906, då han startade på resan till Tibet. Tibet - Km. A. R. Bengt Silfverparre Skum—Gbg

SVEN HEDINS TEXTFÖRKLARING TILL SINA FOTOGRAFIER FRÅN TIBET:

1. Muhamed Isa, karavanledaren, Tsering, min kock, och Adul, kocksbiträde, söka efter ett lämpligt vadställe öfver floden Tjang-tjenmo i norra Ladak. De tre männen representera en egendomlig blandning af raser och religioner. Så är Muhamed Isa argun, d. v. s. af hans föräldrar är den ena parten muhamedan från Jarkent, den andra lamaist från Ladak. Själ är han muhamedan (Isa betyder Jesus). Hans bror, Tsering, den mellersta på bilden, är också argun, men själf lamaist. Aduls far är hindu, men hans mor en turkikvinna från Kutjar i Turkestan. Själ är han muhamedan.

2. Två höfdingar från Pobrang och Tanksi i Ladak, som följde oss ett par veckors väg upp i norra Tibet. Längst till vänster synes Muhamed Isa.

3. Gulam Hirsman, en gammal ladakihöfding, densamme som 1901 mötte mig vid Panggong-tso med en hjälpkaravan — allt på lord Curzons befallning.

4. Kuperadt, stenigt landskap i norra Ladak.

5. Skarpa markerade flodterrass vid Tjang-tjenmo.

6. Vårt läger vid Pamsal i norra Ladak, där ännu buskvegetation förekommer.

7. Ett tjugotal af våra 58 hästar. Efter hvarje dags marsch bindas de tillsammans parvis för att lugna sig en stund innan de släppas i bet. Alla utom två dogo under färden.

8. Några af våra mulor och hästar. Vi hade 36 mulor, af hvilka endast en öfverlefd. Landskapet är karaktäristiskt för norra Tibet. Oändliga, flacka vattenlösa längddalar, med snöberg fjärran i fonden.

9. Mina ladakimäns svarta tält. De hade sin köksafdelning i det fria. Den stora tekitteln kokar redan öfver elden.

10. Västra delen af "Lake Lighten" i norra Tibet. Utmed dess södra strand löper en magnifik bergskedja med evig snö och gletschrar. Det var på denna sjö jag höll på att sätta lifvet till under en seglats i stormigt väder och i tygbåt.

11. Sjö öster om Jeschil-köl; djuplodades under en två dagars sjöfärd.

12. En egendomlig ravin eller klyfta i en brant klippvägg, norra Tibet. Fjärran i bakgrunden synes en saltsjö. Mina män uppförde på klippans krön ett kummel.

13. Ett af våra läger i norra Tibet.

14. Efter snöfall.

15. Ladakis smälta isstycken öfver elden, för att vattna våra djur. Redan tidigt på hösten funno vi nästan aldrig rinnande vatten. Alla källor voro frusna. Bäckar och floder finnas icke alls. Hela platålandet är oerhördt vattenfattigt. Vi äro här några hundra meter högre än toppen af Mont Blanc.

16. De två första tibetaner vi mötte efter att i 83 dagar ej ha sett spår af människor. Vi hade här korsat det norra platålandet och voro på väg mot sydost. De båda männen äro nomader, som äga får och jakar, men lefva äfven af vildjakens kött. De gå därför ständigt beväpnade med sina otympliga bössor. Oss gjorde de förträfflig tjänst som vägvisare och följde oss till nästa nomadläger, dit vi hade flera dagars väg.

17. Ladakis samla sig kring grytan för att intaga sitt aftonté. Den stående mannen är Muhamed Isa.

18. En kolossal jaktjur, dödad af Tundup Sonam, som står längst till vänster. Efter första kulan blef jaken ursinnig och rusade på jägaren. Denne hann nätt och jämt att ta sin tillflykt till ett klippsprång vid dalens sida, dit jaken ej kunde klättra. Härifrån aflossades det andra, dödade skottet på några få meters afstånd.

19. Tundup Sonam, jakdödaren; vid hans fot hufvudet af en yngre jak, som sköts vid ett annat tillfälle. Tack vare denna förträfflige jägare hade vi alltid riklig tillgång på färskt kött.

20. Läger i en torr dalgång i mellersta Tibet. Framför Muhamed Isas tält sitter den äldrige Guffaru, chef för hästkaravanerna. För 34 år sedan var han med på Forsyth's resa till Jakub Bek af Kaschgar. Framför det mellersta tältet står min assistent, eurasiatien A. Robert från Lahore. Det borersta tältet är mitt eget. Det är i minsta laget, men också därför lättare att hålla varmt.

FRANSKA REPUBLIKENS PRESIDENT PÅ BESÖK I SVERIGE.

Efter fotografi.

SENASTE PORTRÄTT AF PRESIDENTEN M. FALLIÈRES, taget i London maj 1908.

Kliché: Kem. A.-B. Bengt Sjöforsparre Sklm.—Gbg.

Efter fotografi.

M. FALLIÈRES I SITT ARBETSNUM tillsammans med sin generalsekreterare och blifvande måg m. Jean Lanes.

Kliché: Kem. A.-B. Bengt Sjöforsparre Sklm.—Gbg.

Efter fotografi.

1 2 3 4 5 6

Kliché: Bengt Sjöversparre.

ETT GARDEN-PARTY I PALAIS DE L'ÉLYSÉE: 1. marinministerns fru, madame Thomson; 2. madame Dubost, gift med senatens president; 3. madame Fallières, presidentens fru; 4. markisinnan de Muni, spanske ambassadörens fru; 5. president Fallières; 6. madame Leghait, belgiske ministerns fru.

Amatörfoto

Kliché: Kem. A.-B. Bengt Sjöversparre Sklm—Ölg

STÉPHANE PICHON, FRANKRIKES UTRIKESMINISTER, den främste bland presidentens ledsagare vid färden till Sverige, jämte hans expeditionschef Paul Eugène Dutasta.

PRESIDENT FALLIÈRES I OFFENTLIGA OCH ENSKILDA LIFVET.

HVAR 8 DAG

"Öre fotografier"

1. REPUBLIKENS PRESIDENT ESKORTERAS VID UTOMORDENTLIGA TILLFÄLLEN AF KYRASSIERER. 2. PÅ JAKT. 3. PRESIDENTEN BESÖKER SINA VINODLINGAR, för hvilka han alltid visat sig synnerligt intresserad. 4. NÄR PRESIDENTEN ANLÄNDER TILL DEN STORA TRUPPREVYN, den 14 juli.

Kliché. Kem. A. P. Bengt Silfverparre Skilm—Og

Sverige har i dessa dagar för första gången glädjen att som sin officiella gäst hälsa en den franska republikens president. Om vi än icke kunna glädja oss åt att hans utomlandsfärd gäller *endast* oss, kunna vi dock med tillfredsställelse konstatera att den gäller *äfvén* oss, och däri se att de franska vänskaps- och alliansfördragen ej äro riktade mot forna bundsförvanter. Vi kunna konstatera att, under det att den franske statschefens Rysslands-färd på många håll ute i landet väcker ond blod, hans Sveriges-resa öfverallt mottages med stora sympatier. Vi kunna så mycket mera glädja oss åt president Fallières besök i vår hufvudstad, som ett statschefsmöte numera ej blott är en artighet mellan två regeringar, utan äfvén är ett tillfälle för två folk att praktiskt sätta sig i beröring med hvarandra. Vi kunna hoppas och önska att det franska Stockholmsbesöket kommer att sätta nytt lif i de just nu något svalnade kulturella relationerna mellan två folk som med hvarandra ha mycken andlig släktskap; kommersiella förbindelser kunna inledas i det ögonblick, då den franska prässen mera än vanligt och i älskvärda ordalag kommer att skildra de materiella och andliga rikedomar vårt land bjuder.

Men, må vi icke för abstrakta kannstöperier glömma att i presidenten Fallières' person hälsa inkarnationen af hvad den franska politiken, det franska lynnet har som bäst och gedignast, att vi möta en statsman på hvars vapensköld icke ens hans motståndare funnit fläck, en man som, innan han blef republikens herre, varit en af hennes trofastaste tjänare, som få värdig att intaga den plats som blifvit hans.

Det hufvudintryck, som kvarstår efter en blick på monsieur Fallières' politiska bana, är bilden af en man, som tagit upp alla tunga arf, som mottagit alla otacksamma värf för att i tunga tider värna om Republiken och yttre såväl som inre fred.

Son till en fredsdomstolsnotarie i den lilla staden Mézin i departementet Lot-et-Garonne gick äfvén. Clement Armand Fallières den juridiska banan. Men här slutade öfverensstämmelsen med fadern. Den unge advokaten var i motsats till större delen af sin släkt republiken till själ och hjärta, hvilket vållade spända familjeförhållanden. Hans begåfning skaffade honom emellertid snart nog tillräckligt anseende för att valmanskåren skulle kunna kalla honom till borgmästare i den lilla staden Nézac i hans födelsedepartement. Då efter republikens införande dess första president, Thiers, af en monarkistisk koalition störtades, hörde Fallières till de märer, som på grund af alltför troget republikanska tänkesätt afsattes. Hans valmans förtroende förblef dock orubbadt: han blef successive landstingsman och 1876 deputerad för Lot-et-Garonne. Såsom sådan var han en bland de 363 motståndarne till presidenten Mahons monarkistiska statskuppsförsök och återkom jämte flertalet af dem efter den 16 maj och parlamentsupplösningen för att fordra räkenskap af marskalken-presidenten.

Det vari svåra orostider Armand Fallières 1882 första gången besteg ministertaburetten som inrikesminister under Duclerc. Gambettas "stora ministär" hade stupat och andra politici förlorat fotfästet i det politiska virrvarr hvars hufvudingredienser voro presidenten Grévy's nepotistiska politik och därmed sammanhängande afrikanska oroligheter, andra kolonialpolitiska förvecklingar, dåliga finanser och konflikten mellan senat och kammare — virrvarr så stort, att de forna regentfamiljerna af såväl legitimistisk som bonapartistisk färg trodde ögonblicket inne att rycka åt sig ett lättköpt byte. Då Duclercs vacklande hållning medförde dennes fall, öfvertog Fallières statsministerportföljen för att själf några veckor senare stupa på sitt mot "pretendenterna" drakoniska lagförslag, som gillades af kammaren men förkastades af senaten.

Som undervisningsminister 1883—85 i kabinettet Ferry sökte han främja folkskolans utveckling och hålla universitetet fritt från klerikalt inflytande.

1887 återkommer han till makten då kabinettet Rouvier har sig anförtrodd att rädda den i dödsfara svärfvande republiken. General Boulangers planer på en plebiscitärrepublik med honom själf som listids-herre och på ett hämndekrig mot Tyskland voro högt i kurs och ministären hade att lotsa statskeppet fram mellan de Scylla och Charybdis som hette den i skandalösa ordensaffärer inblandade Grévy och en upphetsad folkstämming. Och då Fallières under ett par af den noble Sadi Carnots presidentskaps första ministärer innehade olika portföljer under åren 87—90, var ministärens hufvudarbete alltfjämt att hålla den alltmera öfvermodiga boulangismen stängden och föra dess ledare inför rättsskranket.

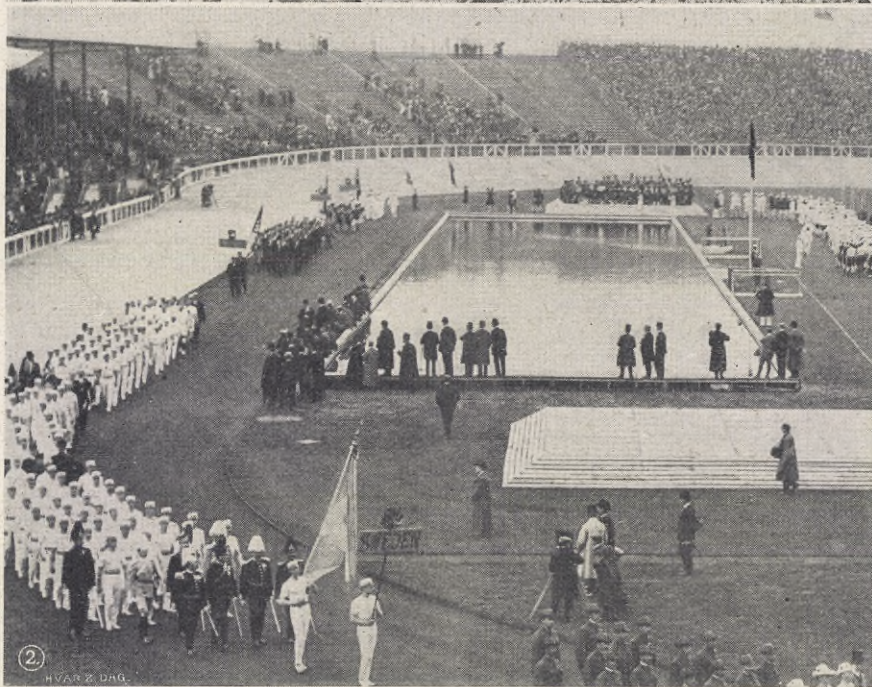
1890 lämnar monsieur Fallières kammaren, hvars president han efter ministären Ferrys fall blifvit, för senaten. Samma år hade han ingått som undervisnings- och kyrkominister i Freycinets kabinett. Här fick Fallières trots sin moderata ställning i kyrkofrågan — han hade som understatssekreterare kraftigt försvarat kultusbudgeten mot angrepp från vänsterhåll — en svår strid att bestå mot klerikalismen. Franska pilgrimer hade i Rom ställt till demonstrationer mot det italienska kungadömet och regeringen fann sig därpå föranlåten att uppfordra biskoparne att t. v. inställa pilgrimsfärderna. Den styfve biskopen Gouthe-Sonlard svarade så kraftigt att han måste dragas inför rätta och Fallières presenterade ett förslag till föreningslag, som skulle hårdt drabbat de klerikala. Striden om detta förslag vållade hans fall.

Detta var Fallières' sista stora strid. 90-talet såg honom som trogen arbetare i utskottet och kommissioner till dess han 1899 intog senatspresidentplatsen efter Loubet.

Det är inga braskande stordåd, som möta oss i president Fallières politiska bana. Men den franska republiken hade tidigt fått lära sig vådorna af att sätta alltför istadiga springare för statsvagnen. Den har lärt sig värdet af att vid statsrodret ha män som förstå att med lugnt sinne och klar blick hålla den säkra republikanska kursen undan alla skär — de må nu befinna sig till vänster eller höger. Och därför kunde freds vännen Fallières kring sitt namn samla den aktingsvärda majoriteten af 449 namn mot den franska "imperialismens" främste målsman, kung Doumer, när det den 16 januari 1906 gällde att ersätta den afgående president Loubet.

Om privatmannen Fallières har världen aldrig vetat mycket. De honneta politici liksom de lyckliga folken lära icke ha någon historia. Det lilla man vet ger bilden af den jovialiske, borgerlige, rent af litet småborgerlige hedersmannen som har sin största fröjd i att i skjortärmarne vandra kring i den fäderneärfda vingården Loupillon och själf taga del i skörden. Intet kan vara längre från vårt traditionella porträtt af ett statsöfverhufvud än hans korpulenta person, som ock af den klerikalt reaktionära prässen aldrig upphör att förlöjligas. Dessa angrepp ha blott för presidenten blifvit tillfällen att visa sin öfverlägsenhet gent emot de personliga utfallen: under den fallièreska regeringen ha vi icke haft ett enda majestätsbrottsätal. Lika litet har han påverkats af begäret efter folkgunst, då han genom sin benådningsrätt faktiskt afskaffat dödsstraffet i Frankrike trots sensationspränsens skall mot "apacher-nas högste skyddsherre". Den yttre glansen och pompen har ingen nåd inför hans ögon: hans första åtgärd som president var att afskaffa den militära Hofstaden i Elyséepalatset, som under hans spira är vordet till en fredens boning.

OLYMPISKA SPELEN.

Efter fotografier.

1. KUNG EDWARD FÖRKLARAR SPELEN ÖPPNADE. I den kungliga logen synas, förutom engelska konungaparet, prinsessan Victoria, prinsen och prinsessan af Wales, hertigen af Connaught, prins Arthur af Connaught, svenska (X och XX) och grekiska kronprinsparen, maharajan af Nepal, lord Desborough m. fl. — 2. STADION VID ÖPPNINGSHÖGTIDLIGHETEN: Utmarsch efter paraden. — 3. FANBÄRARNE FÄRDIGA TILL SALUT: I fonden den svenske.

Kliché: Kem. A.-B. Bengt Sjöforsparre Stlm.—Gbg.

OLYMPISKA SPELEN.

1. FRÅN SKYTTE-TÄFLINGARNE VID BISLEY: Svenska laget som vunnit silvermedaljen i lagtävlingen på 300 m. Stående, fr. v. t. h.: O. Jörgensson, P. O. Andersson, G. A. Janson, A. Janson; sittande: löjtnant C. J. Rundberg, P. Lindquist, I. Gustafsson.

*
2. SVENSKA LERDUF-SKYTTAR: E. Benedicks, t. h., och A. Knöppel, t. v.

*
3. E. LEMMING SLÅR NYTT VÄRLDSREKORD I SPJUTKASTNING och vinner därmed Sveriges tredje olympiska guldmedalj.

*
4. SVENSKA SIMMARTRUPPEN.

HVAR 8 DAG

Efter porträtt. *Kliché: Bengt Sjöforsparre.*
BENGT STRÖM, förf. af "Småfolk", den
välskrifna, fängslande roman som begynner
i detta nr af H. 8 D.

Själva namnet på *Hvar 8 Dags nya följetong* — "Småfolk" — anger ju, att den hämtat sina förebilder ur ett bredare samhällslager än det, man vanligen finner företrädt i liknande genomgångsberättelser. Författaren är en ung norrländing, *Bengt Ström*, som redan tillvunnit sig en viss uppmärksamhet för haltfulla bidrag till H. 8 D. och annorstädes. Utan att gå författaren i förväg anse vi oss också kunna nämna, att handlingen utspelas i vårt stora framtidsland.

*

I sitt hem vid Stocksund afled den 10 d:s författarinnan fröken *Mathilda Roos* i en ålder af 56 år.

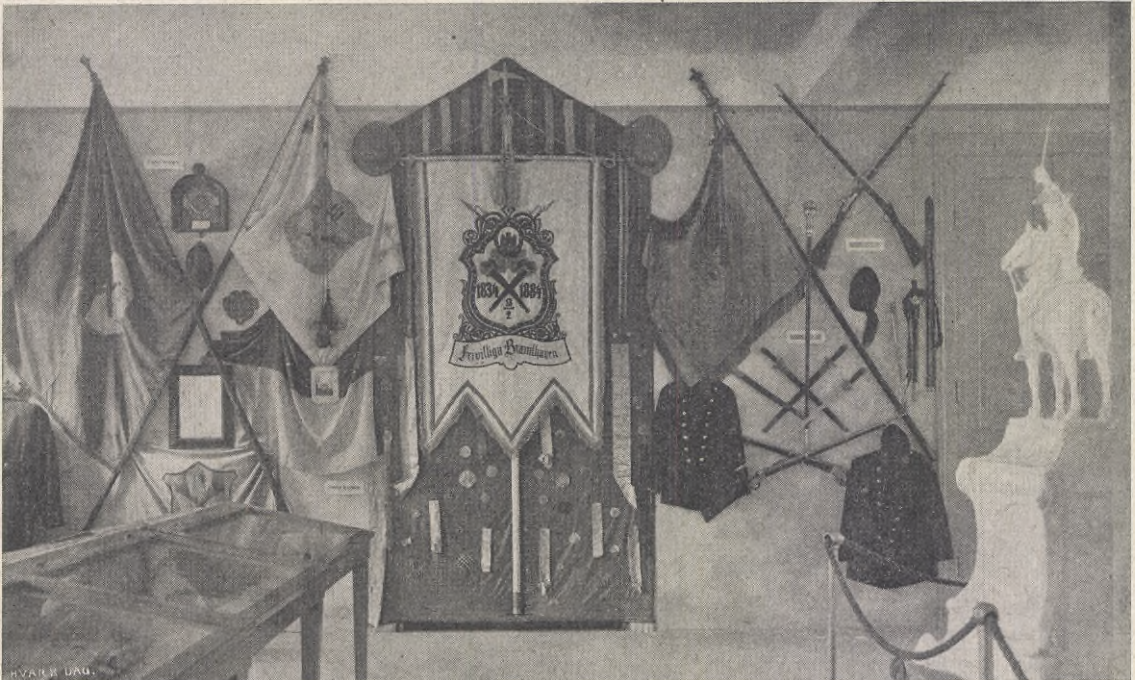
Mathilda Roos var icke en af dessa andens väldiga stridsmän, som med tunga steg draga i härnad för rättvisans sak. Hon var framför allt en kvinna, som kände innerligt och djupt, och hvars verk framsprungo som genomtänkta allvarsord från en god människa. Den läggning af konstnärlig produktivitet, som under ett tidigare skede kännetecknade hennes författarskap, vek så småningom undan

för en utprägladt religiös tendens, som inriktade hennes talang och intresse på därmed sammanhängande spörsmål. Hon förstod att ge en verklig relief

åt de personer som framträdde i hennes verk. Bland dessa intager måhända "Helgmålslockan" hedersplatsen.

Efter porträtt. *Kliché: Bengt Sjöforsparre.*
MATHILDA ROOS. †

Efter fotografier.

Kliché: Kem. A.-B. Bengt Sjöforsparre Skåm.—Obg.

EN HISTORISK-TOPOGRAFISK UTSTÄLLNING öppnades den 15 juli i Helsingborg. Vår bild återger det inre af den historiska salen, innehållande jordfynd, kopparstick och gravyrer, arkivalier, standar och andra Helsingborgsminnen jämte en Tycho Brahe-utställning. — Vårt i detta nr särskildt begränsade utrymme omöjliggör införandet af flere fotografier från den intressanta utställningen.

DE SOM AFVÄRJT DEN HELA LANDET HOTANDE ARBETSKONFLIKTEN.

H. 8 Da STOCKHOLMSFOTOGRAF

Vi meddela här en foto af underhandlarne i den fruktansvärda arbetskonflikt, hvass nu vordna lyckliga lösning, trots de uppoffringar hvilka såväl arbetsgivare som arbetare måst göra, af hela landet hälsats med den största tillfredsställelse: 1. E. Roberg (för Sveriges Redarefören.); 2. A. E. Magnusson (Centrala Arbetsgivareförb.); 3. Hj. von Sydow (Svenska Arbetsgivarefören.); 4. Amanuensen G. Bagge (bitr. sekr.); 5. *Envoyén E. A. Günther* (ordf. i regeringens förlikn.-kommitté); 6. Frih. B. Leijonhufvud (sekr.); 7. Stadsnot. A. Cederborg (bitr. förlikningsman); 8-9. H. Lindqvist; E. Söderberg (för Landssekreteriatet); 10. Ch. Lindley (Svenska Transp.-arb.-förb.); 11. E. Blomberg (Svenska Järn- o. Metallarb.-förb.); 12. J. Jönsson (Svenska Grof- o. fabriksarb.-förb.); 13. A. Thorberg (Svenska Träarb.-förb.); 14. C. E. Ostergren (Svenska Måleriarb.-förb.); 15. J. A. Joelsson (Byggnadsträarb.-förb.)

Kliché: Kem. A.-B. Bengt Sjöfversparre Schön—Gbg.

H. 8. D:S FOTOGRAFIPREMIERING

för insända fotografier till N:o 42 utföll med 1:a pris kr. 15.— till fotograf *Roijker, Malmö*.

- A. (aktualitet och värde i öfrigt) 4 point.
 B. (raskhet vid insändandet) . . . 3 " "
 C. (utförande) 2 " "

Summa 9 point

för foto å sid. 665 (*Bombattentatet*).

H. 8. D:s litterära junitäflan har haft till resultat, att förf. priset eröfrats af fröken Hildur Nilson, hvass i nr 39 under sign. H-dur införda berättelse erhållit det största röstantalet. Fröken Nilsons portr. återfinnes i nr 25 innev. årgång, då fröken N. blef pristagarinna också i februaritäflan.

- 1:ste röstande är fru Hilma Lundberg, Piteå kr. 25.
 2:dre " " H. Johnsson, Borås " 15.
 3:dje " " fru Maria Wijkström, Oskarshamn " 10.
 4:de " " E. Schnell, Skeninge " 5.
 5:te " " Nils Cedergren, Helsingborg . . . " 5.

Åt aktuella händelser

har i detta nr ett betydligt mindre antal sidor än eljest kunnat anslås, trots tillagda 4 sidor, på grund af införandet af den i hög grad märkliga *Hedinartikeln*. En del saker ha därför blifvit t. v. öfverstående.

IX ÅRG. 43^E HÄFTET INNEHÅLLER:

Dr Sven Hedin. — Upptäckter i Tibet. — Franska republikens president på besök i Sverige. — Olympiska spelen. — De som afvärt den hela landet hotande arbetskonflikten.